

گرایش دانشجویان مرد ۲۶ سال به بالا به مجرد نسبی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد شهر اسلام آباد غرب)

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۱۷

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۲/۲۳

کد مقاله: ۷۸۱۱۶

فرزاد پرهوده^۱، ابوالقاسم فاتحی^۲، اکبر مرادی^۳

چکیده

یکی از عوامل مهم برای ارزیابی میزان سلامت و بهداشت جسمی و روحی افراد هر جامعه‌ای میزان گرایش جوانان آن جامعه به سمت ازدواج است. گرایش به مجرد و بالارفتن سن ازدواج می‌تواند در مسیر سلامت جامعه اختلال ایجاد کند. این مطالعه با هدف بررسی "گرایش دانشجویان مرد ۲۶ سال به بالا به مجرد نسبی و عوامل مؤثر بر آن در دانشگاه آزاد شهر اسلام آباد غرب" انجام شد. جامعه آماری این پژوهش متشکل از کلیه دانشجویان مرد (مجرد) بالای ۲۶ سال بود، که در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ در دانشگاه آزاد شهر اسلام آباد غرب مشغول به تحصیل بودند. جامعه مورد مطالعه ۴۷۰ نفر بود، که با استفاده از فرمول کوکران و در نظر گرفتن خطای ۰/۰۵، حجم نمونه به تعداد ۲۱۲ نفر به روش تصادفی ساده انتخاب شد اما به علت معیوب بودن تعدادی از پرسش‌نامه‌ها (بی‌جوابی، پاسخ‌های ناقص و...) تعداد ۱۹۹ نفر از آنها در تجزیه و تحلیل نهایی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار (SPSS)، داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای آوردن روایی از روایی صوری و جهت‌پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد. برای آزمون فرضیه‌ها از ضریب همبستگی، آزمون T و F و برای آزمون مدل تجربی از رگرسیون چند متغیره به شیوه گام به گام استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که بین متغیرهای سن، بی‌اعتمادی به جنس مخالف، تماس با جنس مخالف ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

واژگان کلیدی: دانشجویان، ازدواج، مجرد نسبی، بی‌اعتمادی به غیر همجنس، تماس با غیر همجنس

۱- کارشناس ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی تهران _ fparhode66@gmail.com

۲- استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی تهران

۳- کارشناس ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه علامه طباطبایی تهران

تحولات اجتماعی سال های اخیر در ایران، به تدریج، ابعاد متفاوتی به خود گرفته اند و نه تنها ارزش ها بلکه رفتارهای افراد را مشمول تغییر قرار داده اند. در جریان نوسازی، بسیاری از کارکردهای قدیمی خانواده، به سازمان ها و نهادهای دیگر واگذار می شود. این تغییر کارکرد، شبکه اجتماعی را جای گزین شبکه خویشاوندی می کند و در نتیجه، خانواده به واحد هسته ای که بر فردگرایی استوار است، تبدیل می شود. یکی از این تغییرات در حوزه سبک زندگی^۱ و گرایش به تجرد بخصوص در مردان روی داده است. افرادی که زندگی مجردی^۲ را انتخاب کرده اند، تمایل به تشکیل خانواده و داشتن فرزند نخواهند داشت. بنابراین در درازمدت ممکن است رفتار پدیده‌هایی چون اعتیاد، خودکشی و روابط نامشروع و انواع و اقسام بی‌بندوباری شوند؛ چون که از خانواده به عنوان یکی از ابزارهای کنترل اجتماعی دورند.

ازدواج^۳ بعنوان یکی از رویدادهای مهم و حیاتی در زندگی روزمره افراد جامعه می باشد و از جنبه های مختلف می توان آن را مورد بررسی قرار داد. یکی از این زوایا سن شروع و به اصطلاح وارد شدن به ازدواج است. ازدواج علاوه بر پاسخگویی به نیازهای جنسی و عاطفی فرد، نیازهای اقتصادی، ارتباطات اجتماعی و فرهنگی او را نیز تنظیم می کند و بخاطر اهمیت و تأثیری که دارد، بعنوان هنجاری پذیرفته شده در تمامی کشورهای دنیا به حساب می آید (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶: ۹۹). در سالهای اخیر، پدیده ازدواج که منشاء وقوع ولادت و باروری^۴، و بعنوان عامل بسیار موثر بر ساخت سنی و جنسی جمعیت و افزایش آن محسوب می شود، در کشور ما دستخوش تحولات قابل توجهی شده است. ازدیاد جمعیت دختر و پسر واقع در مدار ازدواج که بیش از یک سوم جمعیت کشور را تشکیل داده اند و حاصل افزایش شدید موالید دهه ۶۰ می باشند از یکسو، و از سوی دیگر بازتاب تحولات واقع شده در حوزه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که از نشانه های حرکت جامعه به سوی مدرنیته شدن می باشد دست به دست هم داده اند تا سن ازدواج روز به روز بالاتر برود (کازمی پور، ۱۳۸۵: ۱۰۷). مقایسه آمارهای جمعیتی ازدواج، هم خارج از کشور ایران و هم در داخل گویای این پدیده است. شاخص سن ازدواج در کشورهای آمریکای لاتین عمومی است و جامائیکا با ۴۹٫۹ درصد تجرد قطعی برای مردان در بالاترین پله قرار دارد. به این ترتیب در بسیاری از کشورهای این منطقه ۴۰ تا ۵۰ درصد مردان هیچ گاه ازدواج نمی کنند و اشکال جدیدی از روابط زودگذر میان دو جنس، جایگزین نهاد خانواده می شود. هرچند آسیا و به ویژه در کشور های پر جمعیت هند و چین هنوز عمومیت ازدواج^۵ بالاست، اما در این مناطق نیز شاهد افزایش تدریجی تجرد قطعی هستیم. جامعه ایران نیز با یکی از دوره های بحرانی مضیقۀ ازدواج^۶ در میان جوانان به استقبال تغییر الگوهای ازدواج و خانواده می رود. که اثرات و نتایج مضر بر ابعاد مختلف زندگی بر جای خواهد گذاشت (درودی آهی، ۱۳۸۳: ۲۳۹). بر اساس آمارهای سازمان ثبت احوال کشور در سال (۱۳۹۰) تعداد ۳۲۰ هزار نفر پسر در کل کشور مجرد هستند (سازمان ثبت احوال کشور، ۱۳۹۰). همچنین بر اساس آمارهای پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور در سال (۱۳۹۰)، ۱۵۲ هزار دختر و پسر هرگز ازدواج نکرده اند و به سن تجرد قطعی یعنی ۴۹ سال و بالاتر رسیده اند که از این تعداد ۶۲ هزار نفرشان مرد هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). علت اساسی و مهمی که ضرورت انجام چنین پژوهشی را ایجاب کرد، کاهش میزان ازدواج و گرایش به تجرد نسبی در کل کشور، به ویژه در بین دانشجویان شهر اسلام آباد غرب بود. میانگین سن ازدواج طی سالهای قبل به ویژه در بین مردان در حال افزایش بوده است، به گونه ای که میانگین سن ازدواج طی سال های ۶۵ تا ۹۰ برای مردان در استان کرمانشاه از ۲۴ سال به نزدیک ۲۶ سال افزایش یافته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). پدید آمدن نیازهای جنسی، اقتصادی، فرهنگی و عاطفی با سن، میزان تحصیلات، وضعیت اقتصادی اجتماعی و فرهنگی فرد بستگی دارد و هرچه میزان تعلق فرد به جامعه ابتدائی بیشتر باشد، نیازهای فوق در حد نیازهای جنسی و اقتصادی خلاصه میشود و با پیشرفت و توسعه جوامع، نیازها و خواست فرد از ازدواج به شکل نیازهای جتماعی، فرهنگی و عاطفی خودنمایی میکنند. به تعویق افتادن سن ازدواج برای افراد میتواند باعث سرکوب شدن هر یک از نیازهای فوق گردد و حتی در جوامعی که ارضاء نیازهای جنسی صرفاً در گرو ازدواج نیست، نیازهای عاطفی و اجتماعی^۷ فرهنگی نسبت به داشتن همسر کاملاً احساس میشود. در مورد ضرورت امر ازدواج و اهمیت آن هیچ جای تردیدی نیست. در اسلام به مسأله ازدواج خیلی اهمیت داده شده و برای آن مقررات خاصی تعیین شده است. ازدواج از نظر اسلام وسیله ای است، که زن و شوهر در سایه آن با کمال

^۱ .Life style

^۲ .Single life

^۳ .marriage

^۴ .fertility

^۵ .general marriage

^۶ .definitive celibacy

^۷ .marriage squeeze

آسایش و اطمینان به حقوق خود، در کنار یکدیگر زندگی می کنند (طباطبایی، ۱۳۶۴). ژیرار^۱ بر این باور است که در بین تمامی مراسم، آداب و حوادث اساسی حیات انسانی، ازدواج از اهمیتی بسزا برخوردار است: هم از نظرگاه فرد، هم از دیدگاه زیستی و هم از منظر اجتماعی و هیچ نهادی نیست که همانند آن جهانی و از نظر عنایت ثابت و پایدار باشد. از این رو هیچ نهادی همانند آن تحت تأثیر دگرگونیهای اجتماعی قرار نمی گیرد (به نقل از ساروخانی، ۱۳۷۰). از یکسو با توجه به اهمیت موضوع سن ازدواج در ایران و گرایش دانشجویان مرد ۲۶ سال به بالا به مجرد نسبی و از طرف دیگر روز به روز این آمار در حال افزایش است و مسائل و مشکلات زیادی را برای جوانان، خانواده ها و جامعه ایجاد نموده، لذا مقاله پیش روی در نظر دارد گرایش دانشجویان مرد ۲۶ سال به بالا به مجرد نسبی و عوامل مؤثر بر آن را در بین دانشجویان دانشگاه آزاد شهر، اسلام آباد غرب در سال ۱۳۹۴ بررسی نماید، یعنی در این مقاله بررسی می شود چرا و چگونه با وجود اینکه دانشجویان مرد دانشگاه آزاد اسلامی سن ازدواج آنها از میانگین سن معمول در استان بالاتر رفته اما باز حاضر به ازدواج نیستند و گرایش به مجرد نسبی دارند.

۲- پیشینه پژوهش

پژوهش های مختلفی درباره نهاد خانواده و ازدواج صورت گرفته است که حاصل تلاش ارزشمند علمی صاحبان آن است، و در جای خود قابل ارج و استفاده است. با توجه به اینکه تا بحال هیچ تحقیقی نتوانسته است پوشش کاملی از عوامل دخیل در پدیده تأخیر در ازدواج و گرایش جوانان به مجرد به دست بدهد با این هدف پژوهش حاضر انجام شد که، بتواند تا حدودی نواقص موجود در تحقیقات قبلی را حل کند و ادامه دهنده راه سایر تحقیقات باشد. از جمله پژوهش های داخلی، یعقوبی چوبری (۱۳۸۷) پژوهشی تحت عنوان " بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر در بالا رفتن سن ازدواج جوانان در رشت " ارائه کرده است. نتایج مطالعه وی نشان می‌دهد که ۵ مانع اصلی ازدواج در بین مردان به ترتیب اهمیت عبارتند از: ۱- نداشتن شغل مناسب ۲- فقدان درآمد کافی ۳- بالا بودن هزینه ازدواج ۴- فقدان مسکن ۵- فقدان همسر دلخواه، پژوهش سمیرا فرهنگ بیگی (۱۳۸۷) تحت عنوان " بررسی رفتار فرد گرایانه به تفکیک جنس در تأخیر در ازدواج " نتایج این پژوهش نشان داد: که تأخیر در سن ازدواج با گرایش به رفتارهای فردگرایانه، جنسیت، انتخاب و دو راهی اجتماعی در موقعیت های خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی رابطه معنی داری دارد. همیلتون و سیون^۲ (۲۰۰۷) در مقاله ای با عنوان " طبقه، جنسیت، ازدواج و نقش عوامل اجتماعی در افزایش تقاضا برای ازدواج بین مردان و زنان " به این نتیجه رسیدند که تقاضای ازدواج برای افراد بستگی به وضعیت اقتصادی و اجتماعی افراد دارد. به این معنا که افرادی که در سطح وضعیت اقتصادی و اجتماعی بالاتری قرار دارند، تقاضای ازدواج برای آنها بیشتر است. پرستون^۳ (۲۰۰۵) در مطالعه ای تحت عنوان «تغییرات در ازدواج های آمریکایی، دسترسی پذیری و نیروی جاذبه توسط سن و تحصیلات عنوان می کند که: مردان و زنان آمریکایی در سنین نسبتاً بالا ازدواج می کنند و با خیلی از آن ها ممکن است اصلاً ازدواج نکنند. تغییر در نرخ ازدواج در تمامی سنین و طبقات اجتماعی همانند نبوده است. پرستون معتقد است که، سن مردان هر چه بالاتر است (می رود)، تغییرات اساسی در گرایش به ازدواج در آن ها وجود دارد. تمایل به ازدواج زنان نسبت به مردان هنگام فارغ التحصیل شدن از دانشگاه بیشتر است. در حالی که مردان فارغ التحصیل تمایلشان به ازدواج کاهش می یابد (به نقل از علی احمدی، ۱۳۸۹: ۷۱).

۳- مروری بر مباحث نظری

چارچوب نظری تحقیق همچون دریچه ای است که محقق از آن پدیده مورد بررسی را نگاه می کند. گویی محقق در ابتدای مطالعه خود لنز مشخصی را انتخاب کرده و بر اساس آن به پدیده مورد نظر می نگرد و داوری می کند. مهمترین کارکرد چارچوب نظری این است که به تحقیق جهت می بخشد و ذهن محقق را نسبت به وجوه مشخصی از پدیده مورد مطالعه، حساس می سازد. به این ترتیب محقق در همان ابتدای کار چند گام جلو تر می افتد چون در واقع راه را پیدا کرده است. در نتیجه ضمن اینکه محقق در وقت و انرژی صرفه جویی کرده است، پژوهش مورد نظر وی انسجام بیشتری خواهد داشت. کارکرد دیگر چارچوب نظری پیوندی است که این مفهوم میان تحقیق ما با بدنه دانش موجود برقرار می سازد و بازتابی از ماهیت تجمعی و تراکمی دانش است. در این پژوهش با توجه به مسئله مورد بررسی از نظریات نگوین، گیدنز، دیکسون، دوتوکویل، پارسونز استفاده شده است.

1. Girard

2. Hamilton & Siown

3. Class

4. Gender

5. Preston

۳-۱- شغل فرد

ایده اصلی صاحب نظر: نظریه نگوین به تحلیل الگوهای سن اولین ازدواج مردان و زنان درویتنام در سال (۱۹۷۷) برمی گردد که از سال (۱۹۴۵) هنجارهای ازدواج سنتی در اثر تغییرات اقتصادی-اجتماعی و آشفتگی های وقایع سیاسی روبه ضعف نهاد. وی عوامل مؤثر بر سن ازدواج و تجرد را توسعه سیستم آموزشی می پندارد و براساس داده های سرشماری (۱۹۸۹) نشان می دهد که عوامل مؤثر بر ازدواج و تجرد: تحصیلات، اشتغال و محل سکونت می باشند. گسترش و افزایش کسب تحصیلات سبب بوجود آمدن ایده ها و نگرش های جدیدی درباره ازدواج بویژه تمرکز بر ازدواج هایی که براساس عشق است می شود. گسترش فرصت های شغلی در بخش غیر کشاورزی باعث افزایش درآمد و استقلال فرزندان از والدین خواهد شد. ظهور سیستم خانوادگی هسته ای و فقدان سیستم خویشاوندی، تنوع فعالیت های اقتصادی بیرون از منزل و میزان تحصیلات بالاتر دیدگاه افراد نسبت به ازدواج را تغییر داده است. همه این عوامل منجر به نگرش های جدیدی در حیات جوانان درباره ازدواج و خانواده شده است (باز یافته و همکاران، ۱۳۶۱).

تعمیم ایده به موضوع: تئوری نگوین این رابطه را به دست می دهد که در صورتی که فرد دارای وضعیت شغلی مناسبی باشد تمایل به ازدواج در فرد بیشتر و گرایش به تجرد نسبی کمتر خواهد شد.

۳-۲- سبک همسرگزینی

ایده اصلی صاحب نظر: طبق نظر دیکسون متغیر اول به وسیله توازن نسبت سنی - جنسی افراد در سن ازدواج و روش های انتخاب (تنظیم شده یا انتخاب آزاد) تعیین می شود. وی اظهار می دارد جایی که عدم توازن جدی در نسبت سنی - جنسی جمعیت در سن ازدواج وجود دارد برخی از ازدواج ها با تأخیر مواجه هستند و جایی که افراد جوان برای انتخاب همسر آزاد هستند ازدواج ها نسبت به جایی که همسران توسط والدین انتخاب می شوند دیرتر اتفاق می افتد (دیکسون، ۱۹۷۱: ۳۳-۲۱۵).

تعمیم ایده به موضوع: انتخاب همسر بر اساس علاقه و عشق یکی از ویژگی های خاص خانواده هسته ای است. زوج جوان در انتخاب همسر نیز از قیود و تمایلات خانواده آزاد شده و بدون توجه به ملاحظات خانوادگی بر اساس میل و علاقه قبلی همدیگر را انتخاب می کنند. این شیوه را همسرگزینی آزاد می گویند. در ایران انتخاب همسر هنوز به شکل سنتی و تحت نظارت خانواده ها قرار دارد و همین عامل سبب می شود به علت عدم انتخاب آزادانه همسر توسط خود جوانان میزان رشد گرایش آنان به تجرد کمتر شود.

۳-۳- فردگرایی

ایده اصلی صاحب نظر: فردگرایی احساس اندیشیده و آرامی است که هر فرد در اختیار دارد و به وسیله آن خود را از توده هم نوحش جدا تصور می کند و با خانواده و دوستانش خود را به کناری می کشد، به نحوی که پس از به وجود آمدن یک جامعه کوچک برای خود، جامعه بزرگ را به حال خود وا می گذارد (توسلی، ۱۳۷۸: ۱۰۷). فردگرایی احساسی است که هر عضو جامعه از خانواده و دوستان خویش کنار می کشد و نوع معینی از جامعه را تشکیل می دهد که در آن احترام اندکی به سنت ها گزارد می شود. فردگرایان به لحاظ عاطفی جدا از درون گروه های خود هستند (تریاندیس، ۱۳۷۸: ۱۶۶).

تعمیم ایده به موضوع: در جوامع سنتی روابط بر پایه منافع عمومی و گروهی شکل می گرفت و مردم از حقوق خود برای منافع گروه می گذشتند. اما در مدرنیته، فرد و منافع شخصی است که حرف اول را می زند و در این میان هر کس تنها به دنبال سود و زبان شخصی خودش می گردد. یکی از ویژگی های جامعه مدرن تمایز یافتگی و گونه ای از این تمایز یافتگی، «تجرد نسبی» است. این تمایز یافتگی به تدریج باعث دور شدن فرد از متن جامعه می شود، بنابراین جنبه با جمع بودن، همزیستی، تحمل دیگران در او کاهش می یابد.

۳-۴- آینده مبهم شغلی

ایده اصلی صاحب نظر: پارسنز در مورد فرآیند هسته ای شدن خانواده به اهمیت شغل پرداخته و براساس متغیرهای الگویی خویش اهمیت آن را ناشی از ماهیت نظام تقسیم کار در جوامع صنعتی جدید می داند. به نظر وی از اثرات پیچیدگی نظام این است که از شغل یک رکن اصلی پایگاه اجتماعی می سازد. از طرف دیگر پایگاه شغلی یک فرد عموماً حاصل یک فرآیند طولانی سرمایه گذاری و آموزش می باشد. در مسیر تطوّر جوامع صنعتی زمانی فرا می رسد که خانواده عموماً دیگر از لحاظ پایگاه شغلی منشاء هیچ کمکی برای فرد نمی باشد (به نقل از بودن، ۱۳۷۳: ۱۱۱).

تعمیم ایده به موضوع: جوانان غالباً زمانی ازدواج می کنند که یقین داشته باشند از عهده تأمین معاش خانواده طبق آداب و رسوم طبقه اجتماعی خود برخوردارند و اگر افراد نتوانند در سنین معینی مثلاً بیست تا بیست و پنج سالگی درآمد کافی داشته

باشند پس نوع شغل اهمیت پیدا می‌کند و به عنوان مانع اساسی فرا روی ازدواج جوانان قرار می‌گیرد و سبب گرایش آنان به تجرد می‌شود.

۳-۵- بی‌اعتمادی به غیر همجنس

ایده اصلی صاحب نظر: یکی از مهم‌ترین آفت‌های اجتماعی که هر جامعه‌ای را با مشکل جدی مواجه می‌سازد فقدان اعتماد میان اعضای جامعه یا به اصطلاح بی‌اعتمادی است. گسترش بی‌اعتمادی و دورویی در روابط اجتماعی و گسترش انواع انحرافات اخلاقی در سطح جامعه به نهاد خانواده و مناسبات انسانی نیز تسری یافته و اساساً کیفیت ارتباط با دیگران را دچار شک و تزلزل کرده است (گیدنز، ۱۳۸۸: ۱۴۴).

تعمیم ایده به موضوع: افزایش اعتیاد، فریب کاری و کلاه برداری و تجربیات تلخ دیگران در کنار توسعه کمی شهرنشینی و افزایش جمعیت که آدم‌ها را با هم بیگانه کرده است، موجب بی‌اعتمادی و دیراعتمادی افراد به یکدیگر می‌شود. تاثیر الگوهای نامناسب از جمله تهاجم فرهنگ غربی، رفتار دوستان مجرد و تجربیات ناخوشایند دیگران باعث بی‌اعتمادی جوانان نسبت به جنس مخالف شده و زمینه تجردگرایی آنان را فراهم کرده است.

۳-۶- تماس با غیر همجنس

ایده اصلی صاحب نظر: آزادی جنسی در جوامعی که بسیار سخت گیر بوده رواج یافته و گاهی پیشرفت زیادی نکرده و در تغییراتی در جهت معکوس نیز رخ داده است. در واقع به عقیده گیدنز، کاهش نفوذ گروه‌های خویشاوندی، انتخاب آزادانه تر همسر، به رسمیت شناخته شدن حقوق زنان و خانواده، کاهش ازدواج‌های خانوادگی، آزادی جنسی و توجه به حقوق کودکان، از جمله تغییرات عمده‌ای است که در خانواده اتفاق افتاده است. وجود زمینه‌های انحرافی و روابط آزاد دختر و پسر به عنوان یکی از عوامل افزایش سن ازدواج بر شمرده است (گیدنز، ۱۳۷۶: ۴۴۱).

تعمیم ایده به موضوع: روابط آزاد دختر و پسر و امکان بهره‌گیری جنسی از طریق غیر ازدواج که در عین حال، مسئولیت چندانی بر عهده فرد نمی‌گذارد، خود یکی از عوامل آسیب‌های تجرد است، که این روابط آزاد بین دختر و پسر، نیاز به ازدواج را در جوانان کم رنگ کرده است و سبب آسیب‌های جدی از جمله ارضای نیازهای جنسی از راه نامشروع می‌شود.

۴- مدل تجربی پژوهش

شکل شماره ۱: مدل مفهومی پژوهش

۵- فرضیات

- ۱- بین متغیرهای دموگرافی (سن، تعدا اعضای خانواده، میزان درآمد فرد و خانواده و نوع شغل) و گرایش به تجرد نسبی رابطه وجود دارد.
- ۲- به نظر می‌رسد بین بی‌اعتمادی به جنس مخالف و گرایش به تجرد نسبی رابطه وجود دارد.
- ۳- به نظر می‌رسد بین فرصت تماس با غیرهمجنس در مردان و گرایش آنها به تجرد نسبی رابطه وجود دارد.
- ۴- به نظر می‌رسد بین رشد فردگرایی و گرایش به تجرد نسبی رابطه وجود دارد.
- ۵- به نظر می‌رسد بین آینده مبهم شغلی و گرایش به تجرد نسبی رابطه وجود دارد.
- ۶- به نظر می‌رسد بین سبک همسر گزینی و گرایش به تجرد نسبی رابطه وجود دارد.

۶- روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر از نوع پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه دانشجویان مرد ۲۶ سال به بالا می‌باشد که در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ در دانشگاه آزاد شهر اسلام آباد غرب مشغول به تحصیل بودند که ۴۷۰ را شامل می‌شد. با استفاده از فرمول کوکران و در نظر گرفتن خطای ۰/۰۵ حجم نمونه به تعداد ۲۱۲ نفر به روش تصادفی ساده انتخاب شد اما به علت معیوب بودن تعدادی از پرسش نامه‌ها (پایه‌های جوابی، پاسخ‌های ناقص و...) تعداد ۱۹۹ نفر از آنها در تجزیه و تحلیل نهایی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار (SPSS)، داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. برای آزمون فرضیه‌ها از ضریب همبستگی، آزمون T و F و برای آزمون مدل تجربی از رگرسیون چند متغیره به شیوه گام به گام استفاده شد. برای سنجش اعتبار شاخص‌ها و گویه‌ها از اعتبار صوری (مراجعه به اساتید مربوطه) استفاده شده است. برای سنجش قابلیت اعتماد گویه‌ها ی تحقیق از آلفای کرونباخ استفاده شده است. در مورد کدگذاری، گویه‌ها پس از هم جهت شدن مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. (پایایی آورده شده)

جدول شماره ۱- میزان آلفای کرونباخ (پایایی) گویه‌های هر طیف

نام طیف	مقدار آلفا قبل از اصلاح و حذف		مقدار آلفا بعد از اصلاح و حذف	
	تعداد گویه	مقدار آلفا	تعداد گویه	مقدار آلفا
بی‌اعتمادی به جنس مخالف	۷	٪۶۸	۵	٪۷۰
تماس با غیر همجنس	۸	٪۷۳	۷	٪۷۴
رشد فردگرایی	۸	٪۷۱	۶	٪۷۳
میزانطمینان از آینده شغلی	۷	٪۶۴	۵	٪۶۷
سبک همسر گزینی	۶	٪۷۲	۴	٪۷۴
گرایش به تجرد نسبی (وابسته)	۱۲	٪۷۴	۹	٪۷۸

۷- تعریف نظری متغیرها

سن: منظور از سن تعداد سال‌های کاملی است که از زمان تولد فرد گذشته است (سالنامه آماری ایران، ۱۳۹۰: ۳).
میزان درآمد: به جریان مستمر و متناوب چیزهایی که دارای ارزش هستند و معمولاً به افرادی پرداخت می‌گردد که خدمتی انجام داده باشد. به عبارت دیگر پرداخت‌هایی که معمولاً ناشی از دستمزد، حقوق یا سرمایه‌گذاری است (گیدنز، ۱۳۷۶: ۸۰۱).
وضعیت اشتغال: به وضعیتی اطلاق می‌گردد که افراد از لحاظ اشتغال دارا می‌باشند، به طوریکه فرد یا شاغل محسوب می‌شود یا غیر شاغل (آستین افشان، ۱۳۸۰: ۶۳).

بی‌اعتمادی: زنومکا "بی‌اعتمادی" را "تصویر آینه‌ای منفی از اعتماد پذیرفته است. از نظر او بی‌اعتمادی نیز متضمن شرط بستن است، اما شرط منفی؛ و شامل انتظارات منفی در مورد کنش‌های دیگران (کنش‌های مضر، شروانه و خطرناک)، و هم چنین متضمن تعهد منفی و تدافعی (اجتناب کردن، خلاص شدن، فاصله گرفتن، امتناع از کنش، اقدامات تدافعی در برابر کسانی که نسبت به آنان بی‌اعتماد هستیم) می‌باشد، هم چنین "سوء اعتماد" از نظر وی اشاره به وضعیتی خنثی دارد، وقتی که اعتماد و بی‌اعتمادی به تعویق می‌افتد، و به معنی فقدان انتظارات مشخص و تردید در مورد تعهد است (غفاری، ۱۳۸۶: ۵۰).

تماس با غیرهمجنس: تماس با غیر همجنس همراه با شدت یافتن تحریکات جنسی در جامعه، فاصله میان بلوغ جنسی و بلوغ اجتماعی، تعجیل در ازدواج و تشکیل خانواده را ناممکن ساخته است. رابطه‌هایی از این دست، در فرهنگ غرب، عادی و بلکه

مطلوب قلمداد می‌شود، اما در جامعه اسلامی، بحرانی است که باید چاره شود. از راهکارهایی که گاه پیشنهاد می‌شود، ازدواج موقت است؛ اما غالباً تنها از زاویه رفع نیاز پسران بدان توجه می‌شود؛ در حالی که باید به نیازها و مشکلات دختران نیز در این مسئله توجه شود (سوزنچی، ۱۳۹۲: ۱۲).

رشد فردیت: منظور از فرد، موجود واحد انسانی با تأکید بر فردیت اوست، از این رو در معنای این واژه بیشتر از آن که و جه اشتراک شخص یا اشخاص دیگر، مدنظر باشد، وجوه ممیزه او از دیگران مورد توجه قرار می‌گیرد. در این مفهوم، موجود واحد انسانی به صورت مجزای از غیر لحاظ شده، جامعه یا جهان به مثابه زمینه یا بافت برای وی در نظر گرفته می‌شود (آربلاستر، ۱۳۶۷: ۲۶).

آینده مبهم شغلی: امنیت شغلی (صحبت شده در مورد این متغیر) عبارت است از احساس داشتن یک شغل مناسب و اطمینان از تداوم آن در آینده و فقدان عوامل تهدیدکننده شرایط مناسب کاری در آن شغل، اگر فردی احساس کند که دارای شغل مناسبی است و اطمینان داشته باشد که تا پایان دوران خدمت در آن شغل به کار ادامه خواهد داد و از طرف شخص یا عواملی به جهت ایفای مناسب نقش‌ها و وظایف شغلی خود مورد تهدید واقع نمی‌شود، دارای امنیت شغلی است. به عبارتی، احساس امنیت شغلی به‌حالتی گفته می‌شود که برآیند ارزیابی فرد از شرایط فردی، سازمانی و محیطی، او را به این نتیجه هدایت کند که عامل خاصی امنیت شغلی وی را تهدید نمی‌کند و او می‌تواند به تداوم اشتغال خود اطمینان داشته باشد (الوانی، ۱۳۷۹: ۱۰).

نحوه انتخاب همسر: انتخاب همسر به این موضوع اشاره دارد که زوج جوان به هنگام تصمیم‌گیری در جهت ازدواج آیا به ملاحظات خانوادگی توجه دارد و تابع سلیقه‌ها و دستورات خانوادگی است یا اینکه بدون توجه به ملاحظات براساس میل و علاقه قبلی وبدون توجه به وابستگی و ملاحظات خانوادگی و قیود و تمایلات خویشاوندی همدیگر را را انتخاب می‌کنند (اعزاز، ۱۳۸۸: ۹۶).

۸- تعریف عملیاتی متغیرها

سن: برای از فرد سؤال شده است که چند سال سن دارد. سن، در سطح فاصله ای سنجیده شده است.

الف) زیر ۳۰ سال
ب) ۳۵-۳۰ سال
پ) بالاتر از ۳۵ سال
سن.....

تعداد افراد خانواده پدری: از پاسخگو پرسیده خواهد شد که تعداد اعضای خانواده پدری که در آن زندگی میکنند چند نفر می‌باشد. این متغیر در قالب مقیاس ترتیبی سنجیده شده است.

میزان درآمد: در این تحقیق منظور از میزان درآمد دستمزد یا حقوقی است که طی یکماه به افراد درقبال کاری که انجام می‌دهند تعلق می‌گیرد و از فرد خواسته می‌شود میزان درآمد ماهیانه خانواده را ذکر نماید. این متغیر در قالب مقیاس فاصله‌ای سنجیده می‌شود.

میزان درآمد خانواده.....
میزان درآمد خود.....

وضعیت اشتغال: در این تحقیق منظور از وضعیت اشتغال شاغل یا غیر شاغل بودن فرد است و در یک سوال دو گزینه‌ای در قالب مقیاس اسمی سنجیده می‌شود.

وضعیت اشتغال: الف) شاغل.....
ب) غیر شاغل.....

تجرد نسبی: در این تحقیق منظور از تجرد نسبی وضعیتی است که فرد به دلیل اینکه هیچ گونه منفعتی را در ازدواج نمی‌بیند و اینکه به نظر خودش هنوز به سن مناسب ازدواج نرسیده و به نوعی از دوران مجردی لذت می‌برد نیاز به ازدواج را در خود حس نمی‌کند و چون فکر می‌کند در زندگی هیچ مسئولیتی بر عهده ندارد ترجیح میدهد بجای اینکه مسئولیت سنگین زندگی متأهلی را به عهده بگیرد مجرد بماند. پسر یا دختر رده‌های سنی خاصی را پشت سر می‌گذارند و امکان ازدواج را برای دوره ای که سن آنها برای ازدواج به سن قانونی رسیده است را از دست می‌دهند اما این به آن معنا نیست که دیگر فرصت ازدواج پیش نخواهد آمد؛ بلکه احتمال آن کمتر می‌شود و با چند سال تأخیر ازدواج می‌کند. در این تحقیق گرایش به تجرد نسبی با استفاده از ۹ گویه در ۵ مقوله طیف لیکرت سنجیده می‌شود. (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی نظرم، موافقم، کاملاً مخالفم). لازم به ذکر است که در جهت اینکه در مطالعه حاضر بتوان از آزمون‌های آماری دقیق‌تر استفاده کرد از طریق روش شاخص سازی تجرد نسبی را در سطح سنجش فاصله ای سنجیده ایم. که از طریق عمل کامپیوت گویه‌های مربوط به تجرد را جمع و شاخص تجرد نسبی ساخته شده است.

جدول شماره ۲. تجرد نسبی

ردیف	گویه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	آدم عاقل که این روزها ازدواج نمی کند					
۲	اغلب احساس می کنم آمادگی لازم برای ازدواج را ندارم					
۳	از زندگی مجردی لذت می برم					
۴	ترجیح می دهم مجرد بمانم					
۵	در زندگی مجردی اغلب دنبال کسی هستم مشکلاتم را برطرف کند					
۶	لذت زندگی از روزهای دوران مجردی است					
۷	در زندگی مجردیم کمتر احساس وظیفه می کنم					
۸	هرگز از اینکه مجردم احساس پشیمانی نکردم					
۹	در زندگی مجردیم همیشه نیاز به دیگران را احساس می کنم					

بی اعتمادی: در این تحقیق منظور از بی اعتمادی حس نبود صداقت، صراحت، وفاداری، حسن ظن، احساس امنیت و احساس رضایت عاطفی، عدم تعهد و پایبندی زن و شوهر بعد از ازدواج به همدیگر، تغییر رفتار و اخلاق از سوی دو طرف احترام به تصمیم و افکار همدیگر می باشد. در این تحقیق بی اعتمادی با استفاده از ۵ گویه و در ۵ مقوله طیف لیکرت سنجیده می شود. (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی نظرم، موافقم، کاملاً مخالفم).

جدول شماره ۳. بی اعتمادی به غیر همجنس

ردیف	گویه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	اغلب برایم سخت است که به جنس مخالفم اعتماد کنم					
۲	دلبستگی های همسر به خانواده این روزها بسیار کم شده است					
۳	صداقت در زندگی زناشویی امروزه معنا ندارد					
۴	رضایت عاطفی در بین زوجها امروزه واژه غریبی است					
۵	معتقدم امروزه روزگاری است که به هیچکس نمی توان اعتماد کرد.					

ارتباط با غیر همجنس: در این تحقیق منظور از تماس فرد با غیر همجنس خودش این است که فرد تا چه حدی با جنس مخالف خودش ارتباط دوستانه و خارج از عرف داشته است و یا در محیطی مشغول به کار بوده است که با نامحرم ارتباط نامشروع داشته است. دیگر اینکه در خانواده اش ارتباط با نامحرم عادی تلقی می شود و فرد آزادانه با جنس مخالف خودش ارتباط دوستی داشته است. در این تحقیق تماس با غیر همجنس با استفاده از ۷ گویه که مربوط به مطالعه کردلو در خصوص «بررسی میزان گرایش به ارتباط قبل از ازدواج با دوستان غیر هم جنس» می باشد سنجیده می شود و در ۵ مقوله طیف لیکرت سنجیده می شود. (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی نظرم، موافقم، کاملاً مخالفم).

جدول شماره ۴. ارتباط با غیر همجنس

ردیف	گویه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	به نظر من رابطه بین دختر و پسر باعث پیشرفت تحصیلی است					
۲	ارتباط با جنس مخالف باعث افزایش تجربیات زندگی می شود					
۳	دوستی با جنس مخالف انسان را از تنهایی دور می کند					
۴	رابطه دختر و پسر باید مثل کشورهای غربی باشد					
۵	باید روابط با جنس مخالف آنقدر زیاد شود که عادی تلقی شود					
۶	ازدواج، گسترش روابط آزاد با غیر همجنس را کاهش می دهد					
۷	دوستی با غیر همجنس باعث اعتماد به نفس زیاد می شود					

فردگرایی: در این تحقیق منظور از رشد فردیت این است که فرد تا چه اندازه روحیه تشریک مساعی و مشارکت خواهد داشت و چقدر نظرات دیگران در تصمیم گیری فرد تأثیر می گذارد، و اینکه فرد به این موضوع معتقد است که انجام دادن هر کاری و تصمیم گیری در مورد امورات زندگی با مشورت کردن با دیگران نتیجه بهتری را به دنبال خواهد داشت. در این تحقیق رشد فردیت با استفاده از ۶ گویه سنجیده می شود و در ۵ مقوله طیف لیکرت سنجیده می شود. (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی نظرم، موافقم، کاملاً مخالفم)

جدول شماره ۵. فردگرایی

ردیف	گویه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	در روابط با دیگران منافع جمع را بر خودم ترجیح میدهم					
۲	هدف های زندگی ام را خودم تعیین می کنم					
۳	ترجیح می دهم به لحاظ مالی متکی به خودم باشم					
۴	سعی دارم در زندگی گلیم خودم را از آب بکشم و کاری به دیگران هم ندارم					
۵	هرکس باید تا جایی که ممکن است در زندگی مستقل از دیگران باشد					
۶	دوست دارم همیشه حرفهای خودم را در جمع به کرسی بنشانم					

آینده مبهم شغلی: در این تحقیق منظور از آینده مبهم این است که فرد تا چه اندازه آینده شغلی خود را تضمین شده می داند و اینکه در آینده امنیت کاری دارد. یعنی فرد تا چه حد اطمینان دارد که با تغییر ساختارهای جامعه امنیت شغلیش حفظ خواهد شد. هدف این است که تا چه اندازه گرایش به تجرد نسبی فرد ناشی از عدم اطمینان از آینده شغلیش می باشد و آیا این مؤلفه در تجرد فرد نقشی ایفا میکند یا خیر. در این تحقیق اطمینان از آینده شغلی با استفاده از ۵ گویه در ۵ مقوله طیف لیکرت سنجیده می شود. (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی نظرم، موافقم، کاملاً مخالفم).

جدول شماره ۶. آینده مبهم شغلی

ردیف	گویه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	چنانچه در زندگی مجردی شغلی به من پیشنهاد شود، آن را خواهم پذیرفت					
۲	برای رسیدن به خواسته ها داشتن یک شغل مناسب در زندگی لازم است					
۳	این روزها جوانان آینده شغلی درستی ندارند					
۴	تا زمانی که از آینده شغلیم مطمئن نشوم، ازدواج نمی کنم					
۵	اغلب نسبت به وضعیت شغلی که دارم، ناراضی هستم					

نحوه انتخاب همسر: در این تحقیق منظور از نحوه انتخاب همسر سبک همسرگزینی در جامعه است. بدین گونه که انتخاب همسر به سبک قدیمی و سنتی توسط والدین و با مشارکت والدین و اطرافیان صورت می پذیرد یا بصورت مدرن و مستقل از افکار و خواسته والدین و دیگران، توسط خود فرد صورت می پذیرد. در این تحقیق نحوه انتخاب همسر با استفاده از ۴ گویه در ۵ مقوله طیف لیکرت سنجیده می شود. (کاملاً مخالفم، مخالفم، بی نظرم، موافقم، کاملاً مخالفم).

جدول شماره ۷. نحوه انتخاب همسر

ردیف	گویه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم
۱	برای انتخاب همسر والدینم حرف اول و آخر را می زنند					
۲	مایلم انتخاب همسر با تصویب والدینم صورت گیرد					
۳	والدینم برای انتخاب همسر همیشه از من نظرخواهی می کنند					
۴	همسری را انتخاب می نمایم که هم مورد پسند خودم و هم خانواده ام باشد					

۹- تجزیه و تحلیل داده ها

۹-۱- توصیفی

یافته ها نشان می دهد حداقل سن افراد ۲۶ سال و حداکثر آن ۳۶ سال می باشد. میانگین سن پاسخگویان ۲۸/۰۷۵۴ می باشد. انحراف از میانگین ۲/۲۲۶۸۷ می باشد. از ۱۹۹ دانشجویی که در تجزیه و تحلیل نهایی استفاده شد، ۶۸ نفر (۳۴/۲ درصد) افراد با سطح تحصیلات کاردانی، ۸۳ نفر (۴۱/۷ درصد) افراد با سطح تحصیلات کارشناسی و ۴۸ نفر (۲۴/۱ درصد) افراد با سطح تحصیلات کارشناسی ارشد شامل می شد. ۸۱ نفر (۴۰/۷ درصد) شاغل و ۱۱۸ نفر (۵۹/۳ درصد) غیرشاغل بودند. ۱۷۶ نفر (۸۸/۴ درصد) کمتر از ۳۰ سال، ۲۲ نفر (۱۱/۱ درصد) ۳۰ تا ۳۵ سال و ۱ نفر (۰/۵ درصد) ۳۵ سال و بالاتر، سن داشتند. حداقل تعداد افراد خانواده پدری افراد ۳ نفر و حداکثر آن ۱۱ نفر می باشد. میانگین تعداد افراد خانواده پدری پاسخگویان ۵/۹۱۹۶ می باشد. انحراف از میانگین ۱/۷۷۰۵۷ می باشد. از این تعداد نمونه آماری، خانوار ۱۲۰ نفر (۶۰/۳ درصد) از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه کمتر از یک میلیون تومان، خانوار ۶۲ نفر (۳۱/۲ درصد) از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه یک تا دو میلیون تومان و خانوار ۱۷ نفر (۸/۵ درصد) از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه دومیلیون تومان به بالا هستند. ۱۶۹ نفر (۸۴/۹ درصد) از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه کمتر از یک میلیون تومان و ۳۰ نفر (۱۵/۱ درصد) از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه یک تا دو میلیون تومان هستند.

جدول شماره ۸. توزیع فراوانی گرایش به تجرد نسبی از نظر پاسخ گویان

گروه ها	کاملا موافق	موافق	بی نظر	مخالف	کاملا مخالف
۱ آدم عاقل که این روزها ازدواج نمی کند.	۳۴ (۱۷/۱)	۵۶ (۲۸/۱)	۲۲ (۱۱/۱)	۶۰ (۳۰/۲)	۲۷ (۱۳/۶)
۲ اغلب احساس می کنم آمادگی لازم برای ازدواج را ندارم.	۵۳ (۲۶/۶)	۷۹ (۳۹/۷)	۱۳ (۶/۵)	۴۰ (۲۰/۱)	۱۴ (۷/۰)
۳ از زندگی مجردی لذت می برم.	۳۶ (۱۸/۱)	۵۳ (۲۶/۶)	۲۸ (۱۴/۱)	۶۲ (۳۱/۲)	۲۰ (۱۰/۱)
۴ ترجیح می دهم مجرد بمانم.	۲۷ (۱۳/۶)	۷۲ (۳۶/۲)	۱۸ (۹/۰)	۵۶ (۲۸/۱)	۲۶ (۱۳/۱)
۵ در زندگی مجردی اغلب دنبال کسی هستم مشکلاتم را برطرف کند.	۱۶ (۸/۰)	۶۸ (۳۴/۲)	۲۷ (۱۳/۶)	۶۱ (۳۰/۷)	۲۷ (۱۳/۶)
۶ لذت زندگی از روزهای دوران مجردی است.	۳۱ (۱۵/۶)	۵۰ (۲۵/۱)	۲۹ (۱۴/۶)	۶۳ (۳۱/۷)	۲۶ (۱۳/۱)
۷ در زندگی مجردیم کمتر احساس وظیفه می کنم.	۳۶ (۱۸/۱)	۷۷ (۳۸/۷)	۱۱ (۵/۵)	۵۲ (۲۶/۱)	۲۳ (۱۱/۶)
۸ هرگز از اینکه مجردم احساس پشیمانی نکردم.	۲۶ (۱۳/۱)	۴۸ (۲۴/۱)	۲۷ (۱۳/۶)	۷۷ (۳۸/۷)	۲۱ (۱۰/۶)
۹ در زندگی مجردیم همیشه نیاز به دیگران را احساس می کنم.	۶ (۳/۰)	۵۲ (۲۶/۱)	۲۸ (۱۴/۱)	۸۱ (۴۰/۷)	۳۳ (۱۶/۱)

جدول شماره ۹. تفاوت میانگین نمره گرایش به تجرد بر حسب شغل (شاغلان و غیر شاغلان)

آزمون T برابری میانگین ها						وضعیت اشتغال
کمیت مقدار T	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت میانگین ها	انحراف معیار تفاوت ها	اطمینان درصد 95	
-۰/۱۰۸	۱۹۷	۰/۹۱۴	-۰/۱۰۴۵	۰/۰۹۶۴۵	پایین ترین بالاترین	فرض برابری واریانسها

میانگین گرایش به تجرد نسبی برای غیرشاغلان (۳/۰۶۱۲) و شاغلان (۳/۰۵۰۸) می باشد و تفاوتی میان میانگین ها دیده نمی شود. بنابراین این عدم تفاوت براساس آزمون T و سطح معناداری (۰/۹۱۴) در سطح ۰/۹۵ درصد معنی دار نیست و فرضیه مذکور رد می شود، مقدار سطح معنی داری (۰/۹۱۴) بیشتر از ($p > ۰/۰۵$) است، پس بین میانگین گرایش به تجرد نسبی شاغلان و غیرشاغلان تفاوت معنی داری وجود ندارد و در واقع فرضیه رد می شود.

جدول شماره ۱۰. تفاوت میانگین نمره گرایش به تجرد بر حسب نوع شغل

نوع شغل	تعداد	میانگین	مجموع مجزورات		درجه آزادی	میانگین مجزورات	کمیت مقدار F	سطح معنی داری
			بین گروهی	درون گروهی				
دولتی	۱۹	۳/۲۳۳۹	۲/۱۹۴	۳	۰/۷۳۱	۱/۶۶۲	۰/۱۷۷	
خصوصی	۶۶	۵/۰۳۳۴	۸۵/۸۲۷	۱۹۵	۰/۴۴۰			
کل	۸۵	۳/۰۴۸۲	۸۸/۰۲۱	۱۹۸				

بر اساس اطلاعات مربوط به جدول شماره ۱۰، بین میانگین گرایش به تجرد نسبی افرادی که شغل متفاوتی دارند (دولتی، خصوصی)، تفاوت زیادی وجود ندارد. با توجه به اطلاعات ستون آخر جدول بالا، چون مقدار سطح معنی داری (۰/۱۷۷) بیشتر از (p > ۰/۰۵) می باشد پس تفاوت معنی داری بین گرایش به تجرد نسبی بر حسب نوع شغل وجود ندارد و فرضیه رد می شود.

جدول شماره ۱۱. تفاوت میانگین نمره گرایش به تجرد بر حسب تعداد افراد خانواده پدری

تعداد افراد خانواده	تعداد	میانگین	مجموع مجزورات		درجه آزادی	میانگین مجزورات	کمیت مقدار F	سطح معنی داری
			بین گروهی	درون گروهی				
کمتر از ۵ نفر	۸۴	۳/۰۵۱۶	۰/۲۵۲	۲	۰/۱۲۶	۰/۴۴۸	۰/۲۸۲	۰/۷۵۵
۵ تا ۱۰ نفر	۱۱۱	۳/۰۵۲۱	۸۷/۷۶۹	۱۹۶				
۱۰ نفر به بالا	۴	۳/۱۰۵۶	۸۸/۰۲۱	۱۹۸				
کل	۱۹۹	۳/۰۵۷۰						

بر اساس اطلاعات مربوط به جدول شماره ۱۱، بین میانگین گرایش به تجرد نسبی بر حسب تعداد افراد خانواده پدری به صورت رتبه بندی شده تفاوت زیادی وجود ندارد. با توجه به اطلاعات ستون آخر جدول بالا، چون مقدار سطح معنی داری (۰/۷۵۵) بیشتر از (p > ۰/۰۵) می باشد پس تفاوت معنی داری بین گرایش به تجرد نسبی بر حسب تعداد افراد خانواده پدری وجود ندارد و فرضیه رد می شود.

جدول شماره ۱۲. تفاوت میانگین نمره گرایش به تجرد بر حسب درآمد خانوار

درآمد ماهانه خانوار	تعداد	میانگین	مجموع مجزورات		درجه آزادی	میانگین مجزورات	کمیت مقدار F	سطح معنی داری
			بین گروهی	درون گروهی				
کمتر از ۱ میلیون تومان	۱۲۰	۳/۰۴۳۵	۰/۰۶۲	۲	۰/۰۳۱	۰/۴۴۹	۰/۰۶۹	۰/۹۳۳
۱ تا ۲ میلیون تومان	۶۲	۳/۰۸۳۴	۸۷/۹۵۹	۱۹۶				
۲ میلیون تومان به بالا	۱۷	۳/۰۵۸۸	۸۸/۰۲۱	۱۹۸				
کل	۱۹۹	۳/۰۵۷۰						

بر اساس اطلاعات مربوط به جدول شماره ۱۲، بین میانگین گرایش به تجرد نسبی افرادی که درآمد ماهانه خانوار متفاوتی دارند (کمتر از یک میلیون تومان، یک میلیون تا دو میلیون تومان و دو میلیون تومان به بالا)، تفاوت زیادی وجود ندارد. میانگین مربوط به هر سه گروه، ۳/۰۵۷۰ می باشد. با توجه به اطلاعات ستون آخر جدول بالا، چون مقدار سطح معنی داری (۰/۹۳۳) بیشتر از (p > ۰/۰۵) می باشد پس تفاوت معنی داری بین گرایش به تجرد نسبی بر حسب درآمد ماهانه خانوار افراد وجود ندارد و فرضیه رد می شود.

جدول شماره ۱۳. تفاوت میانگین نمره گرایش به تجرد بر حسب درآمد فرد

درآمد ماهانه خود	تعداد	میانگین	مجموع مجزورات		درجه آزادی	میانگین مجزورات	کمیت مقدار F	سطح معنی داری
			بین گروهی	درون گروهی				
کمتر از ۱ میلیون تومان	۶۶	۳/۰۴۱۴	۰/۲۷۰	۱	۰/۲۷۰	۰/۴۴۵	۰/۰۶۷	۰/۴۳۷
۱ تا ۲ میلیون تومان	۱۹	۳/۱۴۴۴	۸۷/۷۵۱	۱۹۷				
کل	۸۵	۳/۰۵۷۰	۸۸/۰۲۱	۱۹۸				

بر اساس اطلاعات مربوط به جدول شماره ۱۳، آزمون F، بین میانگین گرایش به تجرد نسبی افرادی که درآمد ماهانه متفاوتی دارند (کمتر از یک میلیون تومان و یک میلیون تومان تا دو میلیون تومان)، تفاوت وجود دارد و در این میان افرادی که درآمد ماهانه یک تا دو میلیون تومان دارند بیشتر (۳/۱۴۴۴) به تجرد نسبی گرایش دارند، همچنین افرادی که درآمد ماهانه آنها کمتر از یک میلیون است، کمترین گرایش را به تجرد نسبی دارند. میانگین مربوط به هر دو گروه، ۳/۰۵۷۰ می باشد. با توجه به اطلاعات

ستون آخر جدول بالا، چون مقدار سطح معنی داری (۰/۴۳۷) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد پس تفاوت معنی داری بین گرایش به تجرد نسبی بر حسب درآمد ماهانه افراد وجود ندارد.

۱۰- بررسی فرضیات

۱۰-۱- تحلیل دو متغیره

جدول شماره ۱۴. ضریب همبستگی (رابطه سن با گرایش به تجرد نسبی)

ضریب همبستگی	سطح معنی داری (sig)	تعداد مشاهدات
-۰/۱۶۳	۰/۰۲۱	۱۹۹

در این پژوهش فرضیه اصلی اینگونه بیان شده است که بین سن و گرایش دانشجویان مرد به تجرد نسبی رابطه وجود دارد. فرض بر آن بود که با افزایش سن گرایش دانشجویان مرد به تجرد نسبی بیشتر می شود و برعکس. یافته های حاصل که همبستگی این دو متغیر را نشان میدهند که بین سن و گرایش به تجرد رابطه معناداری وجود دارد اما این همبستگی بصورت معکوس نشان داده شده است. بدین صورت که با افزایش سن گرایش دانشجویان مرد به تجرد نسبی کاهش می یابد. باتوجه به اینکه مقدار سطح معنی داری (۰/۰۲۱) کمتر از ($p < ۰/۰۵$) می باشد، پس رابطه معنی داری بین سن و گرایش به تجرد نسبی وجود دارد و فرضیه اصلی تایید می شود. همچنین با توجه به اینکه مقدار ضریب همبستگی (-۰/۱۶۳) دارای علامت منفی می باشد پس رابطه معکوس است به این صورت که با افزایش سن برای مردان، میزان گرایش به تجرد نسبی کاهش می یابد و یا با کاهش سن برای مردان، گرایش به تجرد نسبی زیاد می شود.

جدول شماره ۱۵. ضریب همبستگی (بی اعتمادی به غیر همجنس با گرایش به تجرد نسبی)

ضریب همبستگی	سطح معنی داری (sig)	تعداد مشاهدات
۰/۳۰۰	۰/۰۰۰	۱۹۹

فرضیه اصلی در این پژوهش اینگونه بیان شد که بین بی اعتمادی به جنس مخالف و گرایش دانشجویان به تجرد نسبی رابطه وجود دارد. فرض بر آن بود که هرچه میزان این بی اعتمادی در بین دانشجویان مرد بیشتر باشد گرایش به تجرد بیشتر می شود و برعکس. با توجه به اینکه مقدار سطح معنی داری (۰/۰۰۰) کمتر از ($p < ۰/۰۵$) است، پس رابطه معنی داری بین اعتماد به غیر همجنس و گرایش به تجرد نسبی وجود دارد و فرضیه اصلی تایید می شود. همچنین با توجه به اینکه مقدار ضریب همبستگی دارای علامت مثبت می باشد پس رابطه مستقیم است به این صورت که هرچه بی اعتمادی بیشتر باشد، میزان گرایش به تجرد نسبی نیز افزایش می یابد و هر چه این بی اعتمادی کاهش یابد، گرایش به تجرد نسبی هم کم می شود.

جدول شماره ۱۶. ضریب همبستگی (ارتباط با غیر همجنس با گرایش به تجرد نسبی)

ضریب همبستگی	سطح معنی داری (sig)	تعداد مشاهدات
۰/۲۱۶	۰/۰۰۲	۱۹۹

فرضیه اصلی در این تحقیق اینگونه بیان شد که بین ارتباط با غیر همجنس و گرایش دانشجویان به تجرد نسبی رابطه وجود دارد. فرض بر آن بود که هر چه میزان این ارتباط ها بیشتر باشد گرایش به تجرد نسبی بیشتر می شود و برعکس. براساس یافته های حاصل از پژوهش بین میزان ارتباط با غیر همجنس و گرایش دانشجویان به تجرد نسبی رابطه وجود دارد و همبستگی بین این دو متغیر بصورت مثبت و مستقیم است. با توجه به اینکه مقدار سطح معنی داری (۰/۰۰۲) کمتر از ($p < ۰/۰۵$) است، پس رابطه معنی داری بین ارتباط با غیر همجنس و گرایش به تجرد نسبی وجود دارد و فرضیه اصلی تایید می شود. همچنین با توجه به اینکه مقدار ضریب همبستگی دارای علامت مثبت می باشد پس رابطه مستقیم است به این صورت که با افزایش ارتباط با غیر همجنس، میزان گرایش به تجرد نسبی نیز افزایش می یابد و با کاهش ارتباط، گرایش به تجرد نسبی هم کم می شود.

جدول شماره ۱۷ ضریب همبستگی (رشد فردیت با گرایش به تجرد نسبی)

تعداد مشاهدات	سطح معنی داری (sig)	ضریب همبستگی
۱۹۹	۰/۰۵۴	۰/۱۱۵

فرضیه اصلی در این پژوهش اینگونه بود که بین رشد فردیت و گرایش دانشجویان مرد به تجرد نسبی رابطه وجود دارد. فرض بر آن بود که هرچه رشد فردیت بیشتر باشد گرایش به تجرد بیشتر است و برعکس. یافته های پژوهش این رابطه را رد می کند. با توجه به اینکه مقدار سطح معنی داری (۰/۰۵۴) بیشتر از (۰/۰۵) است، پس رابطه معنی داری بین رشد فردیت و گرایش به تجرد نسبی وجود ندارد و فرضیه صفر تایید می شود.

جدول شماره ۱۸. ضریب همبستگی

تعداد مشاهدات	سطح معنی داری (sig)	ضریب همبستگی
۱۹۹	۰/۳۸۸	۰/۰۶۲

فرضیه اصلی اینگونه بود که بین آینده مبهم شغلی و گرایش دانشجویان به تجرد نسبی رابطه وجود دارد. فرض بر آن بود که هرچه اطمینان از آینده شغلی بیشتر باشد گرایش به تجرد نسبی کمتر است و برعکس. نتایج حاصل از یافته ها نشان میدهد که ارتباط معناداری بین دو متغیر وجود ندارد و همبستگی بین این دو متغیر بسیار ضعیف است. چنانچه که در جدول شماره ۹ نشان داده شده است با توجه به اینکه مقدار سطح معنی داری (۰/۳۸۸) بیشتر از (۰/۰۵) می باشد، پس رابطه معنی داری بین اطمینان از آینده شغلی و گرایش به تجرد نسبی وجود ندارد و فرضیه صفر تایید می شود.

جدول شماره ۱۹. ضریب همبستگی (نحوه انتخاب همسر با میزان گرایش به تجرد نسبی)

تعداد مشاهدات	سطح معنی داری (sig)	ضریب همبستگی
۱۹۹	۰/۳۰۲	-۰/۰۷۴

فرضیه اصلی این گونه بیان شد که بین نحوه انتخاب همسر و گرایش دانشجویان مرد به تجرد رابطه وجود دارد. فرض بر آن بود که هرچه فرد در انتخاب همسرش آزادانه تصمیم بگیرد، گرایش به تجرد نسبی بیشتر است و برعکس. نتایج حاصل از یافته ها هیچ رابطه معنی داری را بین نحوه انتخاب همسر و گرایش به تجرد نسبی را تایید نمی کنند. با توجه به اینکه مقدار سطح معنی داری (۰/۳۰۲) بیشتر از (۰/۰۵) است، پس رابطه معنی داری بین نحوه انتخاب همسر و گرایش به تجرد نسبی وجود ندارد و فرضیه صفر تایید می شود.

۱۰-۲- تحلیل های چند متغیره

برای پی بردن به تاثیر توأمان متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از مدل رگرسیونی چند متغیره با روش گام به گام استفاده شده است. با توجه به اطلاعات جدول رگرسیونی از میان متغیرهای وارد شده، ۳ متغیر (اعتماد به غیر همجنس، سن، آزادی های جنسی) دارای تاثیر بیشتری بر میزان گرایش به تجرد نسبی هستند که به عنوان مدل رگرسیونی ما انتخاب شده اند.

جدول شماره ۲۰. ضریب همبستگی کلی، ضریب تبیین مدل رگرسیونی

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تبیین (R^2)	ضریب تبیین تعدیلی (R^2_{adj})	انحراف معیار (s)
بی اعتمادی به غیر همجنس	۰/۳۰۰ ^a	۰/۰۹۰	۰/۰۸۵	۰/۶۳۷۶۹
بی اعتمادی به غیر همجنس، سن	۰/۳۵۴ ^b	۰/۱۲۵	۰/۱۱۶	۰/۶۲۶۸۴
بی اعتمادی به غیر همجنس، سن، آزادی جنسی	۰/۳۹۴ ^c	۰/۱۵۵	۰/۱۴۲	۰/۶۱۷۵۹

-پیشبینی کننده ها: مقدار ثابت (بی اعتمادی به غیر همجنس) a

-پیشبینی کننده ها: مقدار ثابت (بی اعتمادی به غیر همجنس، سن) b

-پیشبینی کننده ها: مقدار ثابت (بی اعتمادی به غیر همجنس، سن، آزادی جنسی) c

با توجه به اطلاعات مربوط به جدول شماره (۱)، ۱۵/۵ درصد تغییرات مربوط به گرایش به مجرد نسبی به وسیله ۳ متغیر مدل رگرسیونی (اعتماد به غیر همجنس، سن، آزادی های جنسی) تبیین می شود.

جدول شماره ۲۱. مدل رگرسیونی گرایش به مجرد نسبی (گام چهارم)

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	مجزور میانگین	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۷/۹۱۱	۱	۷/۹۱۱	۱۹/۴۵۴	۰/۰۰۰ ^b
بی اعتمادی	۸۰/۱۱۰	۱۹۷	۰/۴۰۷		
	۸۸/۰۲۱	۱۹۸			
کل					

جدول شماره ۲۲. مدل رگرسیونی گرایش به مجرد نسبی (گام چهارم)

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	مجزور میانگین	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۱۳/۲۷۶	۲	۶/۶۳۸	۱۷/۴۰۶	۰/۰۰۰ ^c
سن	۷۴/۷۴۶	۱۹۶	۰/۴۸۱		
	۸۸/۲۱	۱۹۸			
کل					

جدول شماره ۲۳. مدل رگرسیونی گرایش به مجرد نسبی (گام چهارم)

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	مجزور میانگین	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۱۶/۵۵۱	۳	۵/۵۱۷	۱۵/۰۵۳	۰/۰۰۰ ^d
آزادی جنسی	۷۱/۴۷۰	۱۹۵	۰/۳۶۷		
	۸۸/۲۱	۱۹۸			
کل					

همانطور که در (۲۱، ۲۲، ۲۳) جدول بالا مشاهده می شود، مقدار سطح معنی داری (۰/۰۰۰) کمتر از (P < ۰/۰۵) می باشد پس نتیجه می گیریم که تاثیر این ۳ متغیر مدل رگرسیونی تحقیق بر گرایش به مجرد نسبی معنی دار است.

جدول شماره ۲۴. جدول ضرایب رگرسیونی مدل رگرسیونی گرایش به مجرد نسبی: نتایج گام چهارم

مدل	ضرایب غیر استاندارد		T	سطح معنی داری (sig)
	B	انحراف معیار (s)		
مقدار	۲/۳۸۵	۰/۱۵۹	۱۵/۰۱۱	۰/۰۰۰
اعتماد به غیر همجنس	۰/۲۰۵	۰/۰۴۷	۴/۴۱۱	۰/۰۰۰
سن	-۰/۳۶۷	۰/۱۳۱	-۲/۸۰۷	۰/۰۰۶
آزادی های جنسی	۰/۱۵۷	۰/۰۶۰	۲/۶۳۰	۰/۰۰۹

بر اساس اطلاعات جدول شماره ۲۳ و با توجه به ستون B می توان گفت:

با افزایش یک واحدی در اعتماد به غیر همجنس (نمره شاخص یک به دو)، گرایش به مجرد نسبی ۰/۲۰۵ واحد افزایش می یابد. با افزایش یک واحدی در سن افراد (از یک سن تا سن دیگر) گرایش به مجرد نسبی ۰/۳۶۷- واحد کاهش می یابد. با افزایش یک واحدی در تماس با غیر همجنس (نمره شاخص یک به دو)، گرایش به مجرد نسبی ۰/۱۵۷ واحد افزایش می یابد.

با توجه به اطلاعات مربوط به ستون Beta، می توان گفت که بالاترین ضریب Beta مربوط به متغیر اعتماد به غیر همجنس می باشد، این متغیر در بین ۲ متغیر باقیمانده (سن، آزادی های جنسی) در مدل رگرسیونی بیشترین تاثیر را بر متغیر وابسته تحقیق (گرایش به مجرد نسبی) داشته است. بالاخره از ستون آخر جدول بالا که مربوط به سطح معنی داری متغیرها می باشد می توان به این شکل استنباط نمود که چون ما از روش گام به گام برای تحلیل رگرسیونی استفاده نموده ایم در واقع متغیرهای راه یافته به مدل همگی دارای معنی داری هستند.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج تحقیق، حداقل سن افراد ۲۶ سال و حداکثر آن ۳۶ سال می باشد. میانگین سن پاسخگویان ۲۸/۰۷۵۴ می باشد. ۸۱ نفر (۴۰/۷ درصد) شاغل و ۱۱۸ نفر (۵۹/۳ درصد) غیر شاغل بودند. ۱۹ نفر (۲۲/۴ درصد) دارای شغل دولتی، ۳۴ نفر (۴۰/۰ درصد) دارای شغل خصوصی و ۳۲ نفر (۳۷/۶ درصد) دارای شغل آزاد و مابقی غیر شاغل بودند. ۱۷۶ نفر (۸۸/۴ درصد) کمتر از ۳۰ سال، ۲۲ نفر (۱۱/۱ درصد) ۳۰ تا ۳۵ سال و ۱ نفر (۰/۵ درصد) ۳۵ سال و بالاتر، سن داشتند. حداقل تعداد افراد خانواده پدری ۳ نفر و حداکثر آن ۱۱ نفر می باشد. میانگین تعداد افراد خانواده پدری پاسخگویان ۵/۹۱۹۶ می باشد. درآمد خانواده افراد پاسخگو ۱۲۰ خانواد (۶۰/۳ درصد) دارای درآمد ماهانه کمتر از یک میلیون تومان، و ۶۲ خانواد (۳۱/۲ درصد) دارای درآمد ماهانه یک تا دو میلیون تومان و ۱۷ خانواد (۸/۵ درصد) درآمد ماهانه دومیلیون تومان به بالا داشتند. ۱۶۹ نفر (۸۴/۹ درصد) از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه کمتر از یک میلیون تومان و ۳۰ نفر (۱۵/۱ درصد) از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه یک تا دو میلیون تومان داشتند. در این مطالعه که به بررسی گرایش دانشجویان به مجرد نسبی و عوامل مؤثر بر آن پرداخته است، به فراخور مطالعه فرضیه های تحقیق به محک آزمون گذاشته شد که تحلیل داده ها حکایت از آن دارد که میزان درآمد خانواده و فرد، وضعیت شغلی، نحوه انتخاب همسر و آینده مبهم شغلی و رشد فردیت با مجرد نسبی رابطه ندارند و متغیرهای بی اعتمادی به جنس مخالف، ارتباط با غیر همجنس و سن با گرایش به مجرد نسبی رابطه دارند. بر اساس نتایج می توان گفت در حال حاضر تحول جدی در الگوهای رفتاری جوانان نسبت به دهه های قبل تر به وجود آمده است. شاید بتوان گفت ته نشست های ذهنی افراد جوان امروزه روز به روز در حال تغییر است و مانع ازدواج جوانان و گرایش به مجرد ریشه در ته نشست های فرهنگی-اجتماعی داشته باشد (بی اعتمادی ها، گرایشات آزادتر جنسی و...) نه مسائل اقتصادی. همانطوری که گیدنز هم معتقد است که دنبال جهانی شدن و مدرنیته شدن جوامع، یکی از تاثیرات مدرنیته تغییر و تحولاتی بوده که در بنیان خانواده ها روی داده است و به مسایلی مثل تاخیر در ازدواج، طلاق و معضلاتی دیگر را در میان خانواده ها بوجود آورده است. بر طبق نظریه گیدنز از جمله آفت های مهمی که هر جامعه ای را با مشکل جدی مواجه می سازد فقدان اعتماد میان اعضای جامعه و ارتباط جوانان با غیر همجنس خود و آزادی های جنسی است. گسترش بی اعتمادی و دورویی در روابط اجتماعی و انحرافات اخلاقی در سطح جامعه به نهاد خانواده و مناسبات انسانی نیز تسری یافته و اساسا کیفیت زندگی را دچار شک و تزلزل کرده است. افزایش روابط های آزاد دختر و پسرها، موجب بی اعتمادی و حداقل دیراعتمادی افراد به یکدیگر شده است که نقطه عطف و حساس این مسأله در ازدواج و وصلت با دیگری خود را نشان می دهد. بدیهی است هر قدر اعتماد میان افراد جامعه کمتر باشد و تماس و آزادی های جنسی بیشتر باشد، ریسک ازدواج بالاتر می رود و افراد، محتاطتر از پیش اقدام به این کار می کنند و مدام ازدواج به تاخیر و گرایش به مجرد بیشتر خواهد شد. شاید بتوان گفت ظهور تکنولوژی های ارتباطی، فرهنگ های پیشین را تحت تاثیر قرار داده است و با افزایش مهارت ها و تحصیلات افراد تحولات ارزشی را به امری آشکار مبدل کرده است. به نوعی می توان گفت این متغیرها در ته نشست های فکری و روانی افراد جای دارند و نگرش آنها را به ازدواج تغییر داده است. بر طبق نتایج بدست آمده می توان گفت که، در نمودار وزاویه دید دانشجویان نقش عواملی مثل درآمد و شغل و نحوه انتخاب همسر و... نقشی ثانویه را در ازدواج داشته اند. بر طبق نتایج راهکار های زیر شاید بتوانند گوشه ای از مشکلات دانشجویانی که به سمت مجرد گرایش دارند را حل نماید از جمله: رواج الگوهای فرهنگی صحیح، خدمات مشاوره ای، افزایش میزان نظارت های اجتماعی جهت کاهش آسیب ها و بی بندوباری های اخلاقی و اجتماعی و افزایش فعالیت ها جهت زمینه سازی ذهن دانشجویان برای ازدواج در محیط های دانشگاه از طریق روابط منطقی و حساب شده دختران و پسران.

- آبرفت، حکیمه. (۱۳۸۴). " بررسی عوامل مؤثر بر بالا رفتن سن ازدواج در تهران ". پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
- آریلاستر، آنتونی. (۱۳۶۷). ظهور و سقوط لیبرالیسم غرب. ترجمه عباس مخبر. تهران: نشر مرکز.
- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۸۶). جامعه شناسی خانواده ایرانی. چاپ اول. تهران: انتشارات سمت.
- اعزازی، شهلا. (۱۳۷۶). جامعه شناسی خانواده با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر. تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.
- اعزازی، شهلا. (۱۳۸۸). جامعه شناسی خانواده، تهران: روشنگران و مطالعات زنان.
- الوانی، سید مهدی. (۱۳۷۹). مدیریت عمومی، تهران، نشر نی.
- بودن، ریمون. (۱۳۷۳). تحرک اجتماعی. ترجمه مؤمن کاشی. گناباد: نشر مردنیز.
- تریاندیس، هری. (۱۳۷۸). فرهنگ و رفتار اجتماعی. ترجمه نصرت فتی. تهران: نشر رسانش.
- توسلی، غلامعباس. (۱۳۷۸). نظریه جامعه شناسی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- درودی آهی، ناهید. (۱۳۸۳). " بررسی ازدواج و عدم توازن در تعداد دو جنس: مضعه ازدواج در ایران (۱۳۴۵-۱۳۷۵) ". پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده علوم اجتماعی.
- دواس، دی. ای. (۱۳۷۶). پیمایش در تحقیقات اجتماعی. ترجمه هوشنگ نایی. تهران: نشر نی.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۰). مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده. تهران: نشر سروش.
- سگالن، مارتین. (۱۳۷۰). جامعه شناسی تاریخی خانواده. ترجمه حمید الیاسی. تهران: نشر مرکز.
- سوزنچی، حسین. (۱۳۹۲). جنسیت و دوستی، مواجهه‌ای اسلامی با مساله دوستی دختر و پسر، قم: نشر معارف.
- علی احمدی، امید. (۱۳۸۹). باز تحلیل چالش های خانواده در زمینه تنگنا و تأخیر ازدواج. تهران: انتشارات راه دان.
- غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۶). اعتماد اجتماعی خاص گرایانه و تعمیم یافته. پژوهش نامه ی علوم اجتماعی گرمسار. شماره دوم.
- فرهنگد بیگی، سمیرا. (۱۳۸۷). " بررسی رفتارهای فردگرایانه و جمع گرایانه به تفکیک جنس در تأخیر در ازدواج. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی: دانشگاه آزاد تهران مرکزی.
- کاظمی پور، شهلا. (۱۳۸۵). "تحول سن ازدواج در ایران و عوامل جمعیتی مؤثر بر آن ". پژوهش زنان. شماره ۳
- کاظمی پور، شهلا. (۱۳۸۵). "تحول سن ازدواج در ایران و عوامل جمعیتی مؤثر بر آن ". پژوهش زنان. شماره سوم.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۶). جامعه شناسی. ترجمه منوچهر صبوری کاشانی. تهران: نشر مرکز.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۸). پیامدهای مدرنیت. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: نشر مرکز.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۸). پیامدهای مدرنیت. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: نشر مرکز.
- لنسکی، گرهارد. (۱۳۶۹). سیر جوامع بشری. ترجمه ناصر موفقیان. تهران: انتشارات روشن گران و مطالعات زنان.
- لوکاس، دیوید و پاول، میر. (۱۳۸۱). درآمدی بر مطالعات جمعیتی. ترجمه حسین محمودیان. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۰). تحلیلی بر ویژگی های ازدواج در ایران. تهران.
- میشل، آندره. (۱۳۷۸). جامعه شناسی خانواده و ازدواج (ترجمه فرنگیس اردلان). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- یعقونی چوبری، علی. (۱۳۸۷). " بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر در بالا رفتن سن ازدواج جوانان در رشت " پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- Chama, J. & Moline C., 2009, Estimating Inequality in Ownership of Insecticide Treated Nets: Does the Choice of Socioeconomic Status Measure Matter? Health Policy and Planning, 24:83° 93
- Dixon, R. (1971). "Explaining cross cultural variations in age at marriage and proportions never marrying", Population Studies.Economic Dynamics, Vol. 10, No. 4, pp. 549-575.
- Hamilton, G. and Siow, A.(2007), Class, Gender and Marriage, Review of economic dynamics vol.10,No.4,pp.549-575.
- Knox, Davidw and Schacht, Caroline (2005). Choices in Relationships: An Introduction to Marriage and the Family, Eleventh Edition. Belmont, CA. 94002-3098 .USA.
- Loughran, David S. and Zissimopoulos, Julie M. (2004) Are There Gains to Delaying Marriage? The Effect of Age at First Marriage on Career Development and Wages, RAND Labor and Population working paper series,November 8 .
- Merton Robert K. ([1957]1968) Social Structure and Social Theory .NY: The Free Press.

- Ram A. Canaan, Richard J. Gilles and Jill W. Sinha (2004), youth and religion, the Ganeboy generation goes to church, social indicator research.pp, 175-200.
- Strong, Bryan (2008). The Marriage and Family Experience. Thomson Higher Education, 10 Davids Drive, Belmont, C.A. 94002- 3098.

